

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

ВОВК АЛІНА ВІКТОРІВНА

УДК 811.161.2'367.4+811.111'367.4]:81-115

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЛОВСПОЛУЧЕНЬ
В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ ПОРІВНЯНО З АНГЛІЙСЬКОЮ**

035.01 українська мова та література

Автореферат

дипломної роботи на здобуття академічного ступеня
магістра філології

Миколаїв – 2021

Робота виконана на кафедрі української філології та міжкультурної комунікації Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
ПОНОМАРЕНКО Сергій Сергійович
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
доцент кафедри української філології та
міжкультурної комунікації
ssponomarenko76@gmail.com

Рецензент: кандидат філологічних наук, доцент
ТУЛУЗАКОВА Ольга Геннадіївна
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
доцент кафедри журналістики
ola8118@gmail.com

Захист відбудеться 25 лютого 2021 р. о 10⁰⁰ годині в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Автореферат підготовано 18 лютого 2021 р.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Кваліфікаційне дослідження на здобуття ступеня магістра присвячене структурно-семантичним особливостям словосполучень в українській мові порівняно з англійською.

Словосполучення як специфічна одиниця-конструкція неодноразово опинялося в центрі уваги багатьох фахівців з лінгвістики: І. Р. Вихованця, А. П. Загнітка, П. С. Дудика, О. С. Мельничука, К. Ф. Шульжука, Г. М. Удовиченка, Дж. Брайтленда, Р. Лоута, Л. Муррея, Г. Суїта, О. Єсперсена, Л. Блумфілда, Г. Вайтхолла та ін. Незважаючи на багаторічну історію вивчення теорії цієї мовної одиниці, вона й досі залишається однією із найбільш дискусійних і суперечливих. Про це свідчить низка проблем у мовознавстві, які не розв'язані й донині: особливості граматичної природи поєднання слів, критерії класифікації словосполучень, трактування зазначеної мовної одиниці, виокремлення перехідних типів синтаксичного зв'язку, статус аппозитивних конструкцій тощо. Розбіжності в поглядах зумовлені насамперед складністю й синкретичністю комбінації слів.

Упродовж останніх десятиліть у світовій лінгвістичній науці спостерігається тенденція до зіставно-типологічного дослідження синтаксичних одиниць, оскільки це дає змогу краще зрозуміти специфіку побудови та функціонування висловлень. Словосполучення в українській та англійській мовах неоднорідні за своїм лексичним і граматичним складом. Вони часто викликають труднощі під час перекладу, оскільки представлені досить великою кількістю різних структурних моделей. Аби досягти адекватності перекладу, фахівець має враховувати особливості семантики та структури словосполучень далекоспоріднених мов.

Актуальність магістерського дослідження зумовлюється такими чинниками: підвищений інтерес сучасних лінгвістів-україністів до контрастивного аналізу словосполучень, про що свідчать праці І. В. Корунця, І. Д. Карамішевої, О. М. Сидорова, О. О. Бережної (на матеріалі англійської та української мов), Л. І. Кучурян (української та румунської мов), І. В. Кононенко

(польської та української мов), С. М. Пахомової (словацької та української мов) та ін.; низкою проблемних питань щодо розуміння природи словосполучення; відсутністю комплексного зіставного аналізу словосполучень двох типологічно різних мов. У працях учених здебільшого подано лише основні відомості з граматики двох мов або приділено увагу якомусь одному критерію, проте розвідок, безпосередньо присвячених виявленню семантико-структурних особливостей мовних одиниць, усе ще бракує, чим і визначається актуальність роботи. Крім того, порівняльний аналіз синтаксичних одиниць дасть змогу простежити як сприйняття народами дійсності, відбиття картини світу, усталені правила вербального спілкування впливають на граматичний лад мов.

Мета дослідження – з'ясувати структурні та семантичні особливості словосполучень в українській та англійській мовах, виявивши ізоморфні й аломорфні риси в їхній будові та функціонуванні.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- дослідити історію формування та розвитку теорії словосполучення у вітчизняній та зарубіжній мовознавчій науці;
- окреслити методикау комплексного зіставного аналізу словосполучень двох далекоспоріднених мов;
- здійснити зіставно-типологічний аналіз словосполучень за трьома критеріями (характером синтаксичних відношень; способом їх вираження; місцем залежного компонента щодо опорного);
- встановити спільні та відмінні риси порівнюваних мовних одиниць відповідно до їх граматично-змістової організації;
- визначити чинники, які сприяли формуванню виділених семантико-структурних особливостей словосполучень в обох мовах.

Об'єктом дослідження є словосполучення в сучасній українській та англійській літературних мовах.

Предметом дослідження є структурні та семантичні особливості аналізованих словосполучень у зіставляваних мовах.

Відповідно до специфіки, предмета, поставленої мети магістерської роботи та задля об'єктивності висвітлення описуваної тематики на кожному етапі послуговувалися низкою загальнонаукових і лінгвістичних методів, зокрема:

- індуктивним методом, який на основі окремих фактів дозволяє систематизувати й описати досліджуваний матеріал;

- дедуктивним – слугує для виведення висновку щодо подібностей і відмінностей у словосполученнях двох мов із загальних положень;

- дескриптивним – застосовується для опису словосполучень кожної з порівнюваних мов на певному етапі її розвитку, передбачає повну та послідовну фіксацію синтаксичних одиниць із виокремлених нами англо- й україномовних джерел;

- зіставно-типологічним – дає можливість розкрити структурні та лексико-семантичні особливості словосполучень в українській та англійській мовах, з'ясувати їхні ізоморфні та насамперед аломорфні риси;

- суцільної вибірки – з метою виокремлення досліджуваних синтаксичних одиниць української й англійської мов із лексикографічних джерел, художніх творів, електронних ресурсів;

- структурним – дає змогу проаналізувати словосполучення на основі відношень і зв'язків між його елементами. У межах магістерської роботи цей метод представлений методикою безпосередніх складників для встановлення синтаксичної структури мовних одиниць, визначення ядра та периферії під час їх членування на окремі слова; трансформаційного аналізу – з метою виявлення семантико-синтаксичних подібностей і відмінностей між одиницями під час дослідження їхніх варіативних конструкцій.

Теоретико-методологічна основа роботи – праці В. Д. Аракіна, М. В. Балко, Л. А. Булаховського, В. В. Бурлакової, І. Р. Вихованця, П. С. Дудика, А. П. Загнітка, О. С. Мельничука, Г. М. Удовиченка, К. Ф. Шульжука, Л. Блумфілда, Дж. Брайтленда, Г. Вайтхолла, Б. Джонсона, О. Есперсена, Р. Лоута, Л. Муррея, Г. Суїта.

Фактичний матеріал становлять 1315 словосполучень (660 в українській мові і 655 в англійській), відібраних із творів Ю. Андруховича «Перверзія», С. Жадана «Ворошиловград», Ю. Іздрика «Таке», А. Кокотюхи «Аномальна зона», І. Роздобудько «Ліцей слухняних дружин», J. Austen «Pride and Prejudice», G. Orwell «Nineteen Eighty-Four», O. Wilde «The Picture of Dorian Gray», англомовних і україномовних лексикографічних джерел.

Наукова новизна магістерської роботи визначається тим, що в ній вперше здійснено спробу провести двобічне зіставно-типологічне дослідження особливостей семантики та структури словосполучень двох типологічно різних мов – української та англійської; доповнено класифікацію семантичних різновидів обставинних синтаксичних одиниць.

Теоретичне значення полягає в ґрунтовному дослідженні словосполучень з позиції їхньої будови та функціонування у двох далекоспоріднених мовах, виокремленні ізоморфних й аломорфних рис в інтралінгвальних чинниках, а також у з'ясуванні причин, що зумовили розбіжності між українськими та англійськими синтаксичними одиницями. Отримані результати є внеском у розвиток українського зіставного мовознавства та можуть слугувати основою для подальших синхронно-порівняльних розвідок у галузі контрастивного синтаксису.

Практичне значення дослідження пов'язане з можливістю використання одержаних результатів під час проведення лекційних і семінарських занять для студентів-філологів з таких навчальних дисциплін: «Сучасна українська мова», «Основи зіставного мовознавства», «Теоретична і практична граматики англійської мови», «Актуальні проблеми граматики української мови», «Практичний курс письмового та усного перекладу з англійської мови». Фактичний матеріал може бути застосований при написанні дипломних і курсових робіт, перекладі з української мови на англійську та навпаки, а також при вивченні української мови як іноземної та англійської.

Апробація результатів дослідження. Окремі аспекти дослідження висвітлено в статті «Зіставно-типологічний аналіз атрибутивних

словосполучень в українській та англійській мовах», опублікованій у молодіжному науковому журналі «Студентські наукові студії» (випуск 39 (83), 2020 р., с. 29-34).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі списку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаної літератури, що включає 83 позицій, списку джерел – 13 позицій. Обсяг роботи становить 123 сторінки, із них основного тексту – 110 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, окреслено стан вивчення проблеми, сформульовано мету та основні завдання роботи, визначено об'єкт і предмет кваліфікаційного пошуку, розкрито його наукову новизну, висвітлено теоретичне та практичне значення роботи, наведено дані щодо апробації отриманих результатів дослідження та щодо структури магістерської роботи. Також описано методологію дослідження, окреслено матеріал для аналізу.

У першому розділі **«Історія вивчення словосполучень в українському та англійському мовознавстві»** здійснено огляд теоретичних і практичних напрацювань українських, англійських і американських лінгвістів щодо специфіки словосполучення як синтаксичної одиниці, запропоновано методіку зіставного аналізу словосполучень двох типологічно різних мов.

У підрозділі 1.1. *«Словосполучення як синтаксична одиниця в працях українських лінгвістів»* окреслено основні етапи формування поняття про словосполучення, визначено та систематизовано характерні риси поєднання слів. Теорія словосполучення як специфічної синтаксичної одиниці-конструкції була розроблена та проаналізована відомими вченими Л. А. Булаховським, І. Р. Вихованцем, А. П. Загнітком, П. С. Дудиком, О. С. Мельничуком, К. Ф. Шульжуком і Г. М. Удовиченком. З'ясовано, що відсутність єдиного погляду щодо трактування синтаксичної одиниці зумовлено складною організацією семантико-граматичної структури та розгалуженістю мовного

явища. Загалом мовознавці сформували розгалужену систему термінів на позначення різновидів словосполучення за класифікаційними критеріями: наявність або відсутність сполучників у структурі сурядного словосполучення, належність стрижневого та нестрижневого слів до певних частин мови, вид семантико-синтаксичних відношень між компонентами словосполучення.

У підрозділі 1.2. *«Питання про словосполучення в англійському та американському мовознавстві»* огляд праць показав, що англійські й американські лінгвісти (Л. Блумфілд, Дж. Брайтленд, Б. Джонсон, Г. Суїта та ін.) основну увагу приділяли проблемним питанням синтаксису речення, а не ґрунтовному дослідженню словосполучення. Більшість зарубіжних мовознавців насамперед цікавить теорія поєднання слів (theory of word combination). Серед них і досі тривають наукові дискусії щодо розуміння граматичної природи словосполучень, критеріїв визначення їхніх типів, комбінації яких слів (повнозначних і службових, тільки повнозначних) можна вважати словосполученнями та чи варто зараховувати підмет із присудком до цієї синтаксичної одиниці.

У підрозділі 1.3. *«Методика зіставного аналізу словосполучень в українській та англійській мовах»* розроблено комплексну методику зіставного дослідження словосполучень двох далекоспоріднених мов. Визначено, що ефективним для знаходження ізоморфних і аломорфних рис у будові та функціонуванні словосполучень є трьохетапний алгоритм дослідження: 1) формування фактичного матеріалу шляхом суцільної вибірки з україномовних та англомовних текстів літературного спрямування й лексикографічних джерел; 2) власне контрастивний аналіз словосполучень за завчасно окресленими критеріями (характером синтаксичних відношень; способом їх вираження; місцем залежного компонента щодо опорного); 3) опис розбіжностей і тотожностей у порівнюваних мовах. Також подано приклад використання методик трансформаційного аналізу й аналізу за безпосередніми складниками.

У другому розділі «Зіставний аналіз словосполучень за типами зв'язку між головним і залежним словами в українській та англійській мовах» проаналізовано словосполучення англійської й української мов за трьома типами підрядного зв'язку, які виділяють у традиційній граматиці: узгодження, керування та прилягання.

У підрозділі 2.1. «Словосполучення з типом підрядного зв'язку узгодженням» з'ясовано, що в українській мові з її розгалуженою системою відмінкових флексій синтаксичні одиниці з узгодженням є часто вживаними. Оскільки в англійській мові немає граматичної категорії роду, а відмінків усього два, реалізація узгодження можлива лише в одній моделі словосполучення, де головний компонент виражений іменником, а залежний – вказівним займенниковим прикметником: *these years* ‘ці роки’ (Aust., с. 4), *those things* ‘ті речі’ (Orw., с. 122). Відповідниками до українських конструкцій із узгодженням в англійській мові є словосполучення з приляганням: *синя краватка* (Андр., с. 229) – *a blue tie*, *вороже військо* (Іздр., с. 216) – *an enemy army*.

У підрозділі 2.2. «Словосполучення з типом підрядного зв'язку керуванням» виявлено, що керування як спосіб прислівного зв'язку характерний для обох мов, але неоднаково кількісно представлений. В англійській мові він простежується у двох структурних типах словосполучень: комбінація двох іменників із семантикою посесивності (*Henry's arm* ‘рука Генрі’(Wild., с. 31), *a dog's tail* ‘хвіст собаки’(FD)), поєднання дієслова з особовим займенником в об'єктному відмінку (*to choose him* ‘вибрати його’(Wild., с. 11), *encouraged her* ‘підбадьорила її’(Aust., с. 276)). В українській мові в одиницях-конструкціях із керуванням опорним компонентом може бути субстантив (*різання паперу* (СУМ-11, с. 561)), ад'єктив (*потрібний для приготування* (Розд., с. 277)), дієслово (*підійти до них* (Андр., с. 180)) або іменна форма дієслова (*розглядаючи картини* (Андр., с. 185), *зачарований містом* (Андр., с. 130)). Під час зіставлення цих словосполучень з англійськими

відповідниками компоненти останніх поєднані шляхом прилягання: *to go up to them, looking at the drawings, fascinated by the town* тощо.

У підрозділі 2.3. «Словосполучення з типом підрядного зв'язку приляганням» встановлено, що прилягання є основною формою реалізації синтаксичного зв'язку в англійській мові, що зумовлено аналітичною будовою її синтаксичної системи, на відміну від української, яка має обмеженішу сферу вживання. Аналіз фактичного матеріалу дослідження засвідчив, що в обох мовах нестрижневий член може виражатися прислівником (*різко підвелася* (Розд., с. 212), *to observe carefully* ‘уважно спостерігати’ (Aust., с. 475)), інфінітивом (*вагатися пробачити* (Розд., с. 76), *to try to get* ‘намагатися отримати’ (Aust., с. 169)), дієприслівником (Participle I) (*бігти хапаючи* (СУМ-11, с. 175) – *to run grabbing*), прикметником в англійській мові (*a pretty girl* ‘гарна дівчина’ (Aust., с. 20)). Аломорфізм виявлено в тому, що в українській мові, враховуючи її флексійний характер, відповідниками до англійських одиниць із приляганням здебільшого виступають словосполучення з узгодженням (*great hopes* ‘великі сподівання’ (Orw., с. 141), *a violent kick* ‘насильницький удар’ (Orw., с. 281)) або керуванням (*to accept the position* ‘прийняти позицію’ (Wild., с. 130)).

У третьому розділі **«Зіставний аналіз словосполучень за типом граматичних значень в українській та англійській мовах»** зіставлено словосполучення за п'ятьма типами граматичних значень: атрибутивні, об'єктні, суб'єктні, обставинні, і так звані синкретичні.

У підрозділі 3.1. «Словосполучення з атрибутивним значенням» з'ясовано семантико-структурні особливості словосполучень з атрибутивним значенням в українській мові порівняно з англійською. Синтаксична та семантична організація одиниць представлена в зіставлюваних мовах як однаковими, так і різними конструкціями. Розбіжність полягає в тому, що для англійської мови характерним є прилягання як засіб вираження атрибутивного зв'язку, а для української – узгодження: *true word* ‘правдиве слово’ (Orw., с. 367), *cold hat* ‘холодний окіст’ (Aust., с. 126). Суттєві відмінності виявлено в структурах

субстантивних сполучень із керуванням: *склянка чаю* (СУМ-11, с. 286), *солоність моря* (СУМ-11, с. 453), *ричання лева* (СУМ-11, с. 546). В англійській мові їхніми відповідниками є атрибутивні прийменникові словосполучення, елементи яких пов'язані способом прилягання: *the cup of tea, the salinity of the sea, the roar of the lion*.

У підрозділі 3.2. «Словосполучення з об'єктним значенням» зіставне дослідження одиниць із об'єктним змістовим наповненням показало, що в порівнюваних мовах вони представлені неоднаковими структурами. В українській мові такі словосполучення в основному мають синтаксичну форму керування з нестрижневим компонентом без прийменника: *контролювати емоції* (Кок., с. 149), *зрібати лопатою* (СУМ-11., с. 545). Їхніми відповідниками в англійській мові є прийменникові або безприйменникові конструкції, які поєднані шляхом прилягання: *to control emotions, to rake with a shovel*. Ізоморфною для обох зіставляваних мов виявилася семантико-граматична модель словосполучення «дієслово + інфінітив»: *відмовлятися покидати* (Андр., с. 94) – *to refuse to leave, ненавидіти перебувати* (Розд., с. 194) – *to hate to interrupt*.

У підрозділі 3.3. «Словосполучення з суб'єктним значенням» виявлено, що попри схожість у значеннєвому плані, будова синтаксичних одиниць із суб'єктним значенням в порівнюваних мовах відрізняється. Аломорфізм простежується в словосполученнях, у яких опорним елементом є дієслово, прикметник або іменник-девербатив, що потребує після себе вживання особового займенника чи іменника в певній відмінковій формі – в українській мові, іменника або займенника з прийменником – в англійській: *регенерується ним* (Розд., с. 159) – *is being regenerated by him*; *здоланий лицарем* (СУМ-11, с. 499), *entertained by Mr Darcy* 'розважена містером Дарсі' (Aust., с. 121); *навчання няні* (СУМ-11, с. 698), *learning by the pupils* 'навчання учнями' (FD).

У підрозділі 3.4. «Словосполучення з обставинним значенням» встановлено специфіку будови та функціонування одиниць-конструкцій із

адвербіальними семантико-синтаксичними відношеннями, які широко репрезентовані в українській та англійській мовах. Зіставно-типологічний аналіз засвідчив, що способи граматичного зв'язку між компонентами в обох мовах є відмінними: керування та прилягання характерні для української мови (*потерпати від холоду* (СУМ-11, с. 404), *дійсно закохалася* (Розд., с. 80)), а для іншої порівнюваної мови – лише прилягання (*visited yesterday* ‘відвідав вчора’ (Orw., с. 74), *to held carefully* ‘утримувати обережно’ (Orw., с. 74)). Словосполучення зі значенням шляху руху, у межах якого протікає дія відрізняються граматичними формами вираження залежного члена: відмінкові форми іменників в українській мові та прийменникові форми іменників в англійській (*бігти тротуаром* (СУМ-11, с. 285), *ran across the lawn* ‘побіг галявиною’ (Aust., с. 370)). Ізоморфізм спостерігається в тому, що англійські й українські конструкції здатні передавати значення міри та ступеня, образу дії, часу, простору, мети, причини, умови, допусту, наслідку й порівняння.

У підрозділі 3.5. «Словосполучення з синкретичним значенням» досліджено одиниці, у межах яких одночасно поєднуються різнотипні смислові зв'язки: об'єктно-суб'єктні, означально-обставинні, атрибутивно-об'єктні, об'єктно-модифікаційні й означально-об'єктно-реляційні. Виявлено, що словосполучення з синкретичною семантикою представлені як однаковими моделями в плані вираження та змісту, так і різними. Обидві мови тяжіють до використання прийменникової форми залежного компонента (*втеча після скандалу* (Розд., с. 274), *a conversation after a silence* ‘розмова після мовчання’ (Aust., с. 55)), хоча в українській мові зафіксовано приклади вживання іменника без прийменника (*автор щоденника* (Розд., с. 37) – *the author of the portrait* ‘автор портрета’ (Wild., с. 130)). В англійській мові переважає прилягання як засіб зв'язку, а в українській – керування: *the road to Longbourn* ‘дорога до Лонгборна’ (Aust., с. 345), *стежка до льоху* (Кок., с. 178).

У четвертому розділі «Зіставний аналіз словосполучень за позицією залежного слова щодо головного в українській і англійській мовах»

проаналізовано прогресивні та регресивні словосполучення в обох мовах і виявлено їхні семантико-структурні особливості.

У підрозділі 4.1. «*Препозиційні словосполучення*» з'ясовано, що англійська мова характеризується суворішим порядком розміщення слів, аніж українська, у якій можлива перестановка нестрижневих компонентів щодо ядра. Ізоморфізм простежується в синтаксичних одиницях із атрибутивною семантикою, у яких залежний член передує стрижневому, вираженому субстантивом (*ландшафтного дизайну* (Розд., с. 241), *wild admiration* 'шалене захоплення' (Aust., с. 350)), ад'єктивом (*цілком сформована* (Іздр., с. 27), *almost old* 'майже старий' (Orw., с. 326)) або адвербативом (*надзвичайно важко* (Іздр., с. 189), *rather bitterly* 'досить гірко' (Wild., с. 8)). Відмінності між мовами виявлено в одиницях іменникового типу: *world topic* (CD) – *світова проблема* (під час перекладу українською залежний член трансформується в прикметник і займає регресивне положення щодо опорного слова), *dining-room furniture* (Aust., с. 80) – *меблі для їдальні* (нестрижневий елемент перебуває у постпозиції). Окрему увагу на тлі інших конструкцій було приділено словосполученням із двома та більше залежними прикметниками. Так, декілька прикметників у ролі означувального компонента в українській мові можуть мати як препозиційне (*маленькі діамантові сережки* (Розд., с. 22)), так і постпозиційне положення (*тіло сильне і ніжне* (Андр., с. 71)), а в англійській – лише препозиційне (*square white metal things* 'квадратні білі металеві речі' (Orw., с. 173)).

У підрозділі 4.2. «*Постпозиційні словосполучення*» встановлено, що прогресивні словосполучення в обох мовах представлені широким колом різноманітних моделей із іменниковим, дієслівним або прикметниковим ядром. У значеннєвому плані постпозиційні одиниці є ізоморфними: передають об'єктну, обставинну чи синкретичну семантику. Аноморфну структуру в досліджуваних мовах мають словосполучення з нестрижневим прислівником *enough* 'досить'. Так, в українській мові, вказуючи на міру вияву ознаки певної дії, він в основному займає препозитивне положення щодо ядра-дієслова

(*цілком ігнорували* (Іздр., с. 28), *значно порідили* (СУМ-11, с. 650)), а в англійській спостерігаємо суворо фіксоване прогресивне розташування прислівника (*believed enough* ‘досить вірив’ (Aust., с. 362), *acted enough* ‘значно діяв’ (Orw., с. 129)). На відміну від англійської мови, в українській можливе вільне розташування адвербатива щодо опорного члена: *рідко виходила* (Розд., с. 92) – *виходила рідко*, *повільно обернулася* (Розд., с. 316) – *обернулася повільно*. Аломорфні риси виявлено в словосполученнях із двома іменниками: в українській мові залежний компонент вживається в безприйменниковій відмінковій формі, а в англійській – обов’язково з прийменником (*чашка кави* (Кок., с. 87) – *a cup of coffee*, *формулювання питання* (Андр., с. 58) – *the formulation of the question*).

У **Висновках** підсумовано результати дослідження.

Зіставлення словосполучень в українській та англійській мовах допомогло встановити спільні та відмінні риси синтаксичних одиниць відповідно до їхньої граматично-змістової організації. Серед вирішальних чинників, які сприяли формуванню специфічних особливостей семантики та структури словосполучень у порівнюваних мовах варто зазначити: різний граматичний лад двох мов, а саме: синтетична будова української порівняно з аналітичним ладом англійської мови; відсутність в англійській мові категорії роду й обмеженість відмінкової системи; експлікована категорія детермінації в англійській мові та імплікована в українській; наявність в українській мові, на відміну від англійської, присвійних прикметників; кореляція та тяжіння як типи формального синтаксичного зв’язку в українській мові, замикання – в англійській; розгалужена система часів в англійській мові; аломорфізм в утворенні пасивного стану.

Перспективами подальших досліджень є з’ясування позалінгвальних чинників ізоморфізму та аломорфізму граматичних зв’язків та відношень, залучення до зіставно-типологічного аналізу словосполучень у різних мовах світу.

Список опублікованих праць за темою роботи:

1. Вовк А. В. Зіставно-типологічний аналіз атрибутивних словосполучень в українській та англійській мовах. Студентські наукові студії : Молодіжний науковий журнал. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. Випуск 39 (83). С. 29–34.

Анотація
на кваліфікаційну роботу
на здобуття академічного ступеня магістра

Тема: Структурно-семантичні особливості словосполучень в українській мові порівняно з англійською

Автор: Вовк Аліна Вікторівна

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент Пономаренко Сергій Сергійович

Захищена “___” _____20__р.

Короткий зміст праці:

У дипломній роботі здійснено зіставно-типологічне дослідження особливостей семантики та структури словосполучень двох типологічно різних мов – української та англійської. Розглянуто етапи формування та розвитку теорії словосполучення у вітчизняній та зарубіжній мовознавчій науці. Подано тлумачення мовної одиниці, визначено критерії для міжмовного зіставлення досліджуваних конструкцій, розроблено комплексну методику із залученням низки лінгвістичних і загальнонаукових методів і трьохетапним алгоритмом дослідження. З'ясовано й описано семантико-структурні особливості досліджуваних синтаксичних одиниць. Під час зіставного аналізу різних типів словосполучень виявлено спільні та відмінні риси в будові та функціонуванні одиниць-конструкцій далекоспоріднених порівнюваних мов. Доповнено класифікацію семантичних різновидів обставинних мовних одиниць. Встановлено, що різниця в домінуванні тих або інших структурних моделей словосполучень спричинена насамперед відмінністю граматичного ладу двох мов: синтетичною будовою української порівняно з аналітичним ладом англійської мови.

Ключові слова: словосполучення; зіставний аналіз; структурно-семантичні особливості; семантико-синтаксичні відношення; узгодження; керування; прилягання.

SUMMARY

Alina Vovk. Structural and semantic peculiarities of phrases in the Ukrainian language in comparison with the English language. – Mykolaiv, 2021.

The master's thesis is devoted to the contrastive analysis of phrases in the Ukrainian language in comparison with the English language. The aim of this research is to characterize the semantic and structural peculiarities of phrases in compared languages. We discovered a phrase as a nominative syntactic unit consisting of two or more notional words connected by means of subordination. A set of criteria for the interlingual comparison of the phrases are established. The methodology of complex analysis of phrases with the involvement of linguistic and general scientific methods of investigations and a three-stage research algorithm has been developed. We confirmed the effectiveness of using two-way contrastive analysis that is considered to be scientifically valid when compared languages are described in parallel. The structural and semantic peculiarities of syntactic units of different types are found out. Phrases in the compared languages are heterogeneous in their lexical and grammatical composition. During the contrastive analysis it is defined similarities and differences in the structure and functioning of phrases in the Ukrainian-English language pairs. Significant differences are found in the structures of noun-noun combinations. The classification of semantic varieties of adverbial syntactic units has been supplemented. The research of the given subject has led to the conclusion that the diversity of the quantitative set of certain structural models of phrases is caused primarily by the difference in the grammatical structure of the two languages: the synthetic structure of Ukrainian language compared to the analytical modern English. The findings of the research can be used by translators to achieve the adequacy of translation. In addition, model of the contrastive research of phrases can be used for comparison these syntactic units with other languages. The prospect

of further scientific searches lies in the research of nature, extralingual factors of isomorphism and allomorphy of grammatical relations.

Keywords: *phrase; contrastive analysis; structural and semantic peculiarities; semantic-syntactic relations; agreement; government; adjoinment.*